

Ozbrojená radost

Alfredo M. Bonanno

Alfredo M. Bonanno

Alfredo M. Bonanno
Ozbrojená radost

proletarchiv.yolasite.com, Získáno 10. 4. 2023

Do angličtiny přeložila Jean Weir; původní titul „La gioia armata“, 1977
Edizioni Anarchismo, Catania; 1998 Elephant Editions, London;
Elephant Editions, B.M. Elephant, London WC1N 3XX; Překlad do ČJ
neznámý, byly provedeny drobné stylistické úpravy

anarchistickaknihovna.org

Obsah

Úvod	3
I	5
II	7
III	10
IV	14
V	17
VI	21
VII	23
VIII	28
IX	30
X	34
X	38

X

Všichni vpřed! Se zbraněmi a srdcem, slovem a perem, dýkou a puškou, ironií a nadávkami, zlodějnou, travičstvím a žhářstvím... vyhlášíme válku.. společností!

Dejaque

Skončujeme s čekáním, pochybnostmi, sny o sociálním smíru, malými kompromisy a naivitou. Všimněte si metaforickým smetím, které si můžeme koupit v obchodech kapitalismu. Odložte velké analýzy, vysvětlující vše až k nejpodrobnějším detailům. Tlusté svazky naplněné zdravým rozumem a strachem. Odložte všechny demokratické a buržoazní iluze o diskusi a dialogu, debatě a shromáždění a osvícených schopnostech šéfů mafie. Odložte moudrost, kterou buržoazní etika práce vtloukla hluboko do našich srdcí. Odložte staletí křesťanství, která nás vychovávala k obětem a poslušnosti. Odložte kněze, šéfy, revoluční vůdce, ty méně revoluční vůdce a také ty vůdce, kteří nejsou vůbec revoluční. Odložte čísla, iluze kvantity, zákony volného trhu. Posadíme se na chvíli na ruiny historie perzekvovaných a zamysleme se.

Svět nepatří nám. Pokud má pána, který je natolik hloupý aby ho chtěl takový, jaký je, nechme mu jej. Nechme ho sčítat ruiny místo budov, hřbitovy místo měst, bahno místo řek a hnijící kejdu místo moří. Největší kouzelnické představení na světě nás už nemůže očarovat.

Jsme si jisti, že z našeho boje se tady a teď vynoří komunity radosti. A život poprvé triumfuje nad smrtí.

Úvod

Tato kniha byla napsána v roce 1977 v klíčovém bodě revolučních bojů, odehrávajících se tehdy v Itálii a když ji čteme, měli bychom mít na paměti, že dnes panuje zásadně odlišná situace.

Revoluční hnutí včetně anarchistického bylo na vzestupu a vše se zdálo možné, dokonce i všeobecný ozbrojený střet. Bylo ale nezbytné chránit se před nebezpečími specializace a militarizace, které omezená menšina militantů zamýšlela uvalit na desítky tisíc soudruhů, všemi dostupnými prostředky bojujících proti represí a státním pokusům – popravdě řečeno spíše nedůsledným – zreorganizovat management kapitálu.

Taková byla situace v Itálii, ale něco podobného se odehrávalo v Německu, Francii, Velké Británii a všude jinde. Bylo klíčově důležité zabránit mnoha dalším akcím, prováděným proti konkrétním lidem a mocenským strukturám soudruhy, každým dnem hlouběji vtahovanými do plánované logiky ozbrojené politické strany, jakou byly Rudé brigády v Itálii.

Přesně to je duchem této knihy. Ukázat, jak praxe osvobození a destrukce může povstat z radostné logiky boje, nikoli smrtící, schematické rigidnosti v rámci předem stanovených zásad vůdčí skupiny.

Některé z těchto problémů již neexistují. Byly vyřešeny tvrdými poučením historie. Zhroucení reálného socialismu náhle navždy změnilo dimenze vůdcovských ambicí marxistů všech možných druhů.

Na druhé straně nevyhladilo, ale možná právě podnítilo, touhu po svobodě a anarchistickém komunismu, všeobecně se rozšiřující zvláště mezi mladou generací, v mnoha případech neuchylující se k tradičním symbolům anarchismu, jeho sloganům a teoriím, ke kterým často přistupuje s pochopitelným, námi ovšem nesdíleným paušálním odmítnutím být ovlivněn nějakým světonázorem.

Tato kniha se stala znovu aktuální, ale jinak. Nikoli jako kritika již neexistující hrubě monopolizující struktury, ale jako možné zdůraznění rozsáhlých schopností jednotlivce na jeho nebo její cestě, podniknuté s radostí směrem k destrukci všeho utlačujícího a omezujícího.

Na závěr bych se ještě měl zmínit, že v Itálii bylo oficiálně nařízeno zničení této knihy. Italský Nejvyšší soud nařídil její skartování. Všechny knihovny, disponující jejím výtiskem, obdržely oběžník ministerstva vnitra, nařizující její spálení. Nemálo knihovníků odmítlo pálit knihu, protože podobné chování považovali za hodné nacistů nebo inkvizice, ale tento titul již z moci úřední nemohl být zapůjčován. Ze stejného důvodu tato kniha nemůže být v Itálii legálně distribuována a mnoha soudruhům byly její exempláře konfiskovány během rozsáhlé vlny razíí, prováděných za tímto účelem.

Za napsání této knihy jsem byl odsouzen k osmnácti měsícům vězení.

Alfredo M. Bonanno

Katánie, 14. července 1993

přímo spojená s útokem na kapitál, mnohem snadněji pochopí význam útoku, přinejmenším více než ti, kteří zůstávají připoutáni k zastaralé verzi střetu, založeného na iluzi kvantity.

Takže sovy mohou v temnotě roztáhnout křídla a rozletět se.

Neutralizace jednotlivce je konstantní metodou zvěcněné totality kapitálu. Zplošťování názorů je terapeutický proces, stroj na smrt. Produkce se nemůže odehrávat bez tohoto zplošťování v rámci spektakulární formy kapitalismu. Odmítnut toto všechno, zvolit si radost tváří v tvář smrti, by bylo známkou šílenství; pak je čas, aby každý začal chápat past, která za vším prosvítá.

Celý aparát západní kulturní tradice je stroj na smrt, negace reality, vláda fiktivního, která akumulovala vše hanebné a nespravedlivé, vykořisťování a genocidu. Pokud je odmítnutí této logiky odsuzováno jako šílenství, pak musíme rozlišovat mezi šílenstvím a šílenstvím.

Radost se sama ozbrojuje. Její útok překonává komoditní halucinaci, mašinerii, pomstu, vůdce, stranickou kvantitu. Její boj rozbíjí logiku zisku, architekturu trhu, programování života, poslední dokument v posledním archivu. Její násilná exploze převrací pořádek závislosti, nomenklaturu pozitivního a negativního, kód komoditní iluze.

Toto všechno ale musí být schopno se sdělovat. Přechod ze světa radosti do světa smrti není snadný. Kódy se posouvají jinou rychlostí a nakonec se navzájem vymazávají. Co je považováno ve světě radosti za iluzi, je realitou ve světě smrti a naopak. Fyzická smrt, kterou se svět smrti tak zabývá, je méně umrtvující než to, co obchodní cestující prezentují jako život.

Odsud pramení schopnost kapitálu mystifikovat poselství radosti. Dokonce revolucionáři kvantitativní logiky nejsou schopni hlouběji pochopit zkušenost radosti. Někdy se váhavě přibližují na bezpečnou vzdálenost. Jindy se projevují pomocí odsudků, které se příliš neliší od těch, vyslovených kapitálem.

V komoditním spektaklu je zboží to, co se počítá. Aktivním prvkem téhle akumulované masy je práce. Nic nemůže být v rámci produkce zároveň pozitivní a negativní. Je možné připustit ne-práci, nikoli její negaci, ale její dočasné přerušení. Stejným způsobem je možné připustit ne-komoditu, personalizovaný objekt, ale pouze v kontextu „volného času“, tj. něco, co je produkováno jako záliba v časových mezerách připuštěných produkčním cyklem. V tomto smyslu je jasné, že tyto koncepty, ne-práce a ne-komodita, jsou funkční v rámci všeobecného modulu produkce. Pouze tím, že vyjasníme smysl radosti a související smysl smrti jako komponenty dvou protikladných a bojujících světů, je možné sdělovat dále, co tvoří akce radosti, aniž bychom podlehli iluzi, že je můžeme sdělit všechny. Každý kdo počíná zakoušet radost, dokonce i v perspektivě, která není

I

*V Paříži v roce 1848 byla revoluce svátek bez počátku
nebo konce.*

Bakunin

Proč jen ty drahé děti střelily Montanelliho do nohou? Nebylo by lepší střelit ho do úst?

Samozřejmě, že by to bylo lepší. Bylo by to ale závažnější. Pomstyctivější a temnější. Zmračit bestii jako je on, může vykazovat mnohem hlubší a smysluplnější význam, zacházející za pomstu, za rámec ztrestání za zodpovědnost coby fašistického novináře a lokaje šéfu, jakým je. Je zmračen, belhá se, bude si to pamatovat. Navíc zmračení je příjemnější zábava než střelit ho do úst, až mu z nich vytrysknou kousky mozku.

Soudruh, který každé ráno vyráží do mlhy a vchází do umlčující atmosféry továrny nebo úřadu pouze proto, aby znovu spatřil stejné tváře: předáka, úkolovače, současného donašeče, stachanovce-který-přece-musí-živit-sedm-dětí, pociťuje potřebu revoluce, boje a fyzického střetu, dokonce i na život a na smrt. Chce ale rovněž cítit nějakou radost právě teď. Tuto radost žije ve svých fantaziích, když samotný kráčí s hlavou ponořenou v mlze, tráví hodiny ve vlaku nebo tramvaji a nesmyslně dochází do úřadu nebo mezi nesmyslné svorníky, sloužící k tomu, aby se nesmyslný mechanismus kapitálu udržel pohromadě – to vše ho dusí.

Zaplacená radost, víkendové volno nebo každoroční placená dovolená, to je jako platit za lásku. Zdánlivě se jedná o to samé, ale něco chybí. Stovky teorií se vrší v knihách, brožurách a revolučních tiskovinách. Musíme dělat tohle a toto, pohlížet na věci jak řekl tenhle nebo jiný, protože nám skutečně tlumočí odkaz těch nebo jiných z minulosti, těch vytištěných verzálkou, vyplňujících autoritativní klasické svazky.

Součástí liturgie je dokonce potřeba mít je všechny ihned po ruce. Nemít je by představovalo zlé znamení, bylo by to podezřelé. Je užitečné

mít je po ruce v každém případě. Jsou těžké a kdyby vás někdo otravoval, můžete ho s nimi vzít po hlavě. Nikoli nové, ale nicméně zdravé potvrzení platnosti revolučních textů minulosti (a současnosti).

V těchto svazcích se neskrývá nic o radosti. Atmosféra, kterou dýchají jejich stránky, si nic nezadá se strohostí kláštera. Jejich autoři, kněží revoluce pomsty a trestu, tráví svůj čas přidělováním viny a odplaty. Tyto panny vestálky v džínsech navíc přijaly slib čistoty a dále jej očekávají a vnucují. Chtějí být odměněny za své oběti. Nejprve opustily pohodlné prostředí své původní společenské třídy a pak daly své schopnosti k dispozici vyděděncům. Vyrostli uvyklí používat slova, která nejsou jejich, jíst ze špinavých ubrusů a spát v neustlaných postelích, takže by si je někdo přeci jenom mohl vyslechnout.

Sní o spořádaných revolucích, úhledně sestavených programech, anarchii bez turbulencí. Pokud se věci začnou odvíjet jinak, začnou křičet něco o provokacích a řvou tak nahlas, že je policie považuje za nesitelné.

Revolucionáři jsou spořádaný lid. Revoluce taková není.

na šílence. Hle, zde potřeba odsunout je do psychiatrických léčeben. Vězení se rovněž racionalizují podle německého modelu. Nejprve se přemění na speciální vězení pro revolucionáře, pak na modelová vězení, pak na skutečné Lágry pro manipulaci s mozky a nakonec na ústavy pro duševně choré.

Chování kapitálu není diktováno pouze potřebou bránit se před útokem vykořisťovaných. Je diktováno logikou kódu komoditní produkce.

Pro kapitál představuje ústav pro choromyslné místo, kde je narušena globálnost fungování spektaklu. Vězení se tomu zoufale snaží vyhnout, ale neuspěje, protože je zablokováno takové, jakým je svoji základní ideologií sociální ortopedie.

„Místo“ ústavu, naopak nemá ani počátek ani konec, nemá žádnou historii, nemá proměnlivost spektaklu. Je to místo ticha.

Další „místo“ ticha, hřbitov, má schopnost hlasitě hovořit. Mrtví muži mluví. A naši mrtví hovoří hlasitě. Mohou být velice, velice důrazní. Proto se jich kapitál snaží mít stále méně. Počet „hostů“ v ústavech pro choromyslné vzroste odpovídajícím způsobem. „Pravlast“ socialismu by k tomu měla mnoho co povědět.

Ústav pro choromyslné je dokonalou terapeutickou racionalizací volného času, přerušením práce, aniž by komoditní struktura byla traumatizována. Nedostatek produktivity bez jejího popření. Šílenci nemusí pracovat a tím, že tak nečiní, potvrzují, že práce je moudrost a protipól šílenství.

Když prohlásíme, že ještě nenastal pravý čas na ozbrojený útok proti státu, otevíráme doširoka dveře blázince pro soudruhy, provádějící takové útoky; když řekneme že není čas na revoluci, pak utahujeme řemeny svěřací kazajky; když řekneme, že tyto akce jsou objektivně provokací, oblékáme si bílé pláště mučitelů. Při zanedbatelném počtu útočníků postačily kartáčové střely. Tucet mrtvých, to projde. Třicet tisíc, sto tisíc, dvě stě tisíc, by znamenalo historický bod obratu, revoluční odkaz takové oslepující zřetelnosti, která by mohla narušit pokojnou harmonii komoditního spektaklu. Kapitál je však vychytralejší. Sedativa vykazují neutralitu, které se kulky netěší. Ty totiž nemají alibi že jsou terapeutické.

Kéž bychom mohli kapitálu vmést do tváře jeho statut šílenství. Společnost je jedním velkým ústavem pro choromyslné. Kéž bychom mohli převrátit podmínky protikladů.

X

Sovy létají v noci.

Athénské přísloví

„Sovy létají v noci“. Kéž akce, které začnou špatně, skončí dobře. Kéž revoluce, odkládaná revolucionáři tak dlouho, může být uskutečněna navzdory jejich zbytkové touze po sociálním smíru.

Kapitál vydá poslední příkazy lidem v bílých pláštích. Vězení dlouho nepřetrvají. Pevnosti minulosti, přežívající již pouze ve fantaziích starých zarputilých reakcionářů, zmizí společně s ideologií, založenou na sociální ortopedii. Už nebudou odsouzení. Kriminalizace, vytvářená kapitálem, bude racionalizována, bude uskutečňována pomocí psychiatrických léčen.

Když je celek reality spektakulární, odmítnout spektakl znamená být mimo realitu. Kdokoli odmítá komoditní kód, je šílený. Odmítnutí pokorit se před komoditním bohem vyústí v nucený pobyt v blázinci. Zdejší léčba bude radikální. Už žádné mučení ve stylu inkvizice nebo krev po stěnách, to pobuřuje veřejnost. Následně do věci zasahují samozvanci, umožňující leccos ospravedlnit, žádat nápravu a narušovat harmonii spektaklu. Totální anihilace osobnosti, považovaná za jedinou radikální léčbu chorých myslí, nikoho nerozruší. Dokud člověk na ulici bude pociťovat, že je obklopen nenarušitelnou atmosférou kapitalistického spektaklu, bude se cítit bezpečný před dveřmi blázince, které se jinak za ním mohou zabouchnout. Svět šílenství se mu bude zdát jako existující někde jinde, i když blázeň se bude nacházet naproti každé továrně, naproti každé škole, za každým rohem, uprostřed každého bloku.

Ve své kritické otupělosti si musíme dát pozor, abychom nevydláždili cestu státním zaměstnancům v bílých pláštích.

Kapitál programuje interpretační kód, obíhající v masovém měřítku. Veřejné mínění si na základě tohoto kódu zvykne pohlížet na ty, kteří útočí na šéfovský pořádek, což znamená revolucionáře, v podstatě jako

II

Černá je černá. Bílá je bílá.

Boileau

Všem nám leží na srdci revoluční problém jak a co produkovat, ale nikdo nezdůrazňuje, že produkce je revoluční problém. Pokud výroba spočívá v základech kapitalistického vykořisťování, pak změnit výrobní způsob by pouze změnilo způsob vykořisťování.

Černá je stále černá, i když ji zkoušíte přemalovat narudo. Výrobce je posvátný. Ruce pryč! Posvěťte jeho oběť ve jménu revoluce a les jeux sont faits.

„A co budeme jíst?“, zeptají se ustaraní lidé. „Tvrdý chleba“, řekne realista s jedním okem na hrnci a druhým na své zbrani. „Ideje“, prohlásí zmatený idealisté s jedním okem na své knize snů a druhým zaměřeným na rod homo sapiens. Kdokoli se dotkne produktivity, má to spočítané.

Kapitalismus a ti, kteří proti němu bojují, společně sedí nad mrtvolou výrobce, ale výroba musí pokračovat.

Kritika politické ekonomie je racionalizací výrobního způsobu s nejmenší vynaloženou snahou (těmi, kteří užívají všech jeho plodů). Všichni ostatní, ti, kteří trpí vykořisťováním, se musí starat, aby nic nechybělo. Jak bychom jinak žili? Když syn temnot vyjde na světlo, nevidí nic, stejně jako pohmatu hledal cestu ve tmě. Radost ho oslepuje. Zabíjí ho. Říká si tedy, že to jsou halucinace a odsuzuje je.

Ochablý tlustý buržoa se vyhřívá v opulentní lenosti. Radost je tedy hříšná. Znamenalo by to sdílet stejné vjemy jako buržoazie a zradit vnímaný vyrábějícího proletariátu.

Věci se ale mají jinak. Buržoa vynakládá krajní úsilí na udržování procesu vykořisťování v chodu. I on žije ve stresu a nenachází čas na radost. Jeho výlety jsou příležitostmi pro nové investice, jeho milenky pátou kolonou pro získávání informací o konkurenci.

Bůh produktivity zabíjí dokonce i své nejvěrnější učedníky. Usekněte jim hlavy a nevypadne z nich nic než záplava nesmyslů.

Hladového ubožáka se zmocňují pomstychtivé pocity, když vidí bohaté, obklopené suitou pochlebovačů. Předtím, než se vůbec pokročí dále, nepřítel musí být zničen. Ušetřete ale svoji kořist. Bohatství nesmí být zničeno, musí být námi použito. Nezáleží na tom, čím je, jakou formu na sebe bere nebo jaké vyhlídky na zaměstnání umožňuje. Jde o to včas je vyrvat komukoli, kdo je drží, aby k němu měli přístup všichni.

Všichni? Samozřejmě, všichni.

Jak k tomu dojde?

Pomocí revolučního násilí.

Dobrá odpověď. Co ale budeme skutečně dělat poté, až usekáme tolik hlav, že nás to začne nudit? Co budeme dělat, když nebudou žádní velkostatkáři, ani kdybychom se po nich podívali po lucernách?

Pak nastane vláda revoluce. Každému podle jeho potřeb, každý podle svých schopností. Pozor, soudruhu. Tady to smrdí účetnictvím. Mluvíme o spotřebě a výrobě. Všechno stále existuje v rozměrech produktivity. S aritmetikou se cítíš bezpečně. Dva a dva jsou čtyři. Kdo by zpochybňoval tuhle „pravdu“? Čísla vládnu světu. Pokud vládly až do této chvíle, proč by neměly vládnout i nadále?

Všichni potřebujeme něco pevného a trvalého. Kameny, z nichž je postavená zeď, vyznačují impulsy které nás začínají tížit. Všichni potřebujeme objektivitu. Šéf přísahá na svou peněženku, rolník na svoji motyku, revolucionář na svoji zbraň. Vpusťte dovnitř záblesk kritiky a celá ta konstrukce se zhroutí.

Každodenní podmínky okolního světa nás ve své tíživé objektivitě přizpůsobují a reprodukují. Všichni jsme děti dennodenní banality. Dokonce i když hovoříme o „vážných věcech“ jako revoluci, naše oči jsou stále upnuty na kalendář. Šéf se obává revoluce, protože by ho připravila o bohatství, rolník ji udělá, protože získá kousek půdy, revolucionář vyzkouší svoje teorie v praxi.

Pokud na problém nahlížíme tímto způsobem, neexistuje rozdíl mezi peněženkou, půdou a revoluční teorií. Tyto objekty jsou všechny zásadně imaginární, pouhé odrazy lidských iluzí.

Pouze boj je reálný.

Odlišuje šéfa od rolníka a ustavuje spojnicí mezi rolníkem a revolucionářem.

Formy organizace, které na sebe bere výroba, jsou ideologické nástroje, jak skrýt iluzorní individuální identitu. Tato identita je projektována do iluzorní ekonomické koncepce hodnoty. Její interpretace je zakotvena v

možnost, že kapitál se znovu chopí revolučních návrhů. Jeden ze způsobů, jakými by to mohlo nastat, je prostřednictvím vnějšího managementu světa hry. Ustavením rolí hráčů a mytologie nástroje.

Tím, že rozbijeme okovy centralizace (militarizované politické strany), dostaneme za výsledek to, že zmateme ideje kapitálu, zakomponované do kódu spektakulární produktivity kvantitativního trhu. Akce koordinovaná radostí, je pro kapitál neřešitelnou hádankou. Je ničím. Něčím bez přesného cíle, mimo realitu. Důvodem je to, že podstata, cíle a realita kapitálu jsou iluzorní, zatímco podstata, cíle a realita revoluce jsou konkrétní.

Kód potřeby komunismu zaujímá místo kódu potřeby produkovat. Ve světle této potřeby v komunitě hry se rozhodnutí jednotlivce stávají smysluplnými. Je odhalen nereálný iluzorní charakter smrtících modelů minulosti. Destrukce šéfů znamená destrukci komodit a destrukce komodit znamená destrukci šéfů.

na jednu jedinou věc. Hra ve skutečnosti zahrnuje i toto riziko. Může učinit ze živoucí zkušenosti pouhý nástroj a proměnit ho na něco magického a absolutního. Nikoli náhodou se samopal objevuje v symbolice mnoha revolučních bojových organizací.

Musíme to překonat, pokud chceme porozumět radosti jako zásadnímu významu revolučního boje, unikajícímu iluzím a pastem komoditního spektaklu mytických a mytizovaných objektů.

Když je kapitál postaven před ozbrojený boj, snaží se ze všech sil bránit poslední linii zákopů. Aby mohl jednat na poli, kde si není příliš jistý sám sebou, potřebuje podporu veřejnosti. Rozpoutává proto psychologickou válku za použití nejrafinovanějších metod moderní propagandy.

Kapitál je dnes v podstatě fyzicky organizován takovým způsobem, že je zranitelný jakoukoli revoluční strukturou, schopnou určit vlastní načasování a prostředky útoku. Kapitál si tuto slabost zcela uvědomuje a přijímá opatření, aby ji kompenzoval. Policie ani armáda nepostačují. Vyžaduje si to neustálou bdělost samotných lidí. Dokonce i té nejubožejší části proletariátu. Aby toho dosáhl, musí rozdělit třídní frontu. Musí mezi chudými lidmi šířit mýtus o nebezpečných ozbrojených organizacích a společně s tím mýtus o přesvaté podstatě státu, morálky, zákona a tak dále.

Zmíněné organizace a jejich militanti jsou tak nepřimo tlačeni do přijetí určitých rolí. Jakmile se octnou v těchto „rolích“, hra již nemá žádný smysl. Všechno se stává „vážné“, tak iluzorní, vstupuje to za hranice spektakulárního a stává se to komoditou. Radost se stává „maskou“. Jednotlivec se stává anonymním, prožívá svou roli a již není schopen rozlišovat mezi zdáním a skutečností.

Abychom se prodrali ven z magického kruhu teatrálních komodit, musíme odmítnout všechny role, včetně role „profesionálního“ revolucionáře.

Nesmíme dopustit, aby se ozbrojený boj stal něčím profesionálním, protože to je přesně ta dělba úkolů, kterou na něj chce uvalit externí aspekt kapitalistické produkce.

„Do it yourself“. Nerozsbíjejte globální aspekt hry tím, že ji omezíte na role. Braňte svoje právo radovat se ze života. Klad'te překážky smrtícímu projektu kapitálu. Ten může vstoupit do světa tvořivosti a hry pouze tak že přetvoří toho, kdo hraje na „hráče“, živoucí tvůrce na mrtvolu, obelhávající samy sebe, že jsou ještě naživu.

Nemělo by smysl dále hovořit o hře, kdyby se „svět hry“ centralizoval. Když vyslovíme náš argument „ozbrojené radosti“, musíme předvídat

řádu. Šéfové kontrolují část tohoto řádu, jak vidíme v podobě konzumerismu. Technologie psychologické války a totální represe rovněž přispívá k posilování myšlenky že člověk je člověkem, pokud něco produkuje.

Další části řádu mohou být upravovány. Nemohou podstoupit revoluční změnu, ale čas od času prostě mohou být přizpůsobeny. Vezměte si například masový konzumerismus, který zaujal místo luxusního konzumerismu dávno minulých let.

Pak zde existují jemnější formy, jako například samosprávná kontrola výroby. Další součást řádu vykořisťování. A tak dále. Každý kdo se rozhodne organizovat můj život za mne, nikdy nemůže být můj soudruh. Pokud se to snaží ospravedlnit pomocí omluvy, že někdo musí vyrábět, protože jinak bychom všichni ztratili identitu lidských bytostí a zmocnila by se nás „dravá divošská přirozenost“, odpovídáme, že vztah člověka a přírody je produktem osvícené marxistické buržoazie. Proč chtějí z meče udělat vidle? Proč se člověk musí neustále snažit odlišovat od přírody?

III

*Když lidé nemohou dosáhnout toho, co je potřebné,
zatěžují se tím, co je zbytečné.*

Goethe

Člověk potřebuje mnohé.

Tento výrok je obvykle použito ve smyslu, že člověk má potřeby, které je povinen uspokojit.

Lidé jsou tímto způsobem transformováni z historicky předurčených celků do podoby duality (simultánně jsou si prostředkem i cílem). Realizují se prostřednictvím uspokojování svých potřeb (například práce), takže se stávají nástrojem vlastní seberealizace.

Každý může vidět, jak zásadní mytologie se skrývá v podobných výrocích. Pokud se člověk odlišuje od přírody pomocí práce, jak se může naplnit v uspokojování svých potřeb? Aby tak učinil, musel by již být „člověkem“, takže by naplnil své potřeby, což by znamenalo, že by nemusel pracovat.

Komodity mají zásadně symbolický obsah. Stávají se odkazem, mírou, směnnou hodnotou. Tak začíná spektakl. Role jsou přiděleny a donekonečna se reprodukují. Herci odehrávají své kusy, aniž by je zvlášť upravovali.

Uspokojení potřeb se stává více nežli reflexem, marginálním efektem. Jde o transformaci lidí a vůbec všeho ostatního do „věci“. Příroda se stává „věcí“. Je použita a narušena a spolu s ní životně důležité lidské instinkty. Otevírá se propast mezi přírodou a člověkem. Ta musí být zaplněna a míří do ní expanze komoditního trhu. Spektákl expanduje až tak, že pohlcuje sám sebe i se svými protiklady. Jevišťe a hlediště se ocitají ve stejné dimenzi a pozvedávají se na vyšší, mnohem dalekosáhlejší úroveň stejného spektaklu, a tak dále až donekonečna.

Každý, kdo uniká komoditnímu řádu, se vyhýbá objektivizaci a vypadá „ven“ z rámce spektaklu. Ukazují si na ně. Jsou obehnáni ostnatým

tisíce významů, všechny produktivní a nestabilní. Vnitřní souvislosti hry samy pracují ve směru útoku. Celkový smysl ale přežívá, smysl, který hra vykazuje pro ty, kteří jsou vyloučeni a chtějí si jej přisvojit. Pro samotnou hru jsou klíčově důležití ti, kteří jednájí jako první a ti, kteří „nahlížejí“ osvobozující následky hry. Komunita radosti je strukturována tímto způsobem. Je to právě spontánní způsob navazování kontaktu, co je zásadní pro uskutečnění nejzákladnějšího smyslu hry. Hra je komunitním aktem. Zřídka se prezentuje jako izolovaný čin. Pokud ano, tak často obsahuje negativní prvek psychologické represe, není to pozitivní přijetí hry jako kreativního momentu boje.

Je to právě komunitní smysl hry, co zabraňuje svévolnému výběru významu, prisuzovaného samotné hře. V nepřítomnosti komunitních vztahů by mohl jednotlivec nastolit vlastní pravidla a významy, nesrozumitelné komukoli dalšímu a hra by se tak jednoduše stala dočasným potlačením negativních následků jeho individuálních problémů (pracovních problémů, odcizení, vykořisťování).

V rámci komunitní dohody je hra obohacována proudem vzájemných akcí. Tvořivost je větší, když pochází od recipročně ověřované osvobozené imaginace. Každý nový vynález, každá nová možnost může být prožívána kolektivně bez předem ustavených modelů a mít životně důležitý význam dokonce jen tím, že bude kreativním momentem, dokonce i když se během své realizace setkají s tisícem obtíží. Tradiční revoluční organizace končí tak, že nastoluje svoje techniky. Nevyhnutelně tihne směrem k technokracii. K této nastoupené cestě ji odsuzuje značná důležitost, přisouzená mechanickému aspektu akce.

Revoluční struktura hledající okamžiky radosti v akci, zaměřené na zničení moci, považuje nástroje, používané ke způsobení této destrukce, za to, co jsou, pouhé nástroje. Ti, kteří používají tyto nástroje, se nesmí stát jejich otroky přesně jako ti, kteří nevědí, jak je používat, se nesmí stát otroky těch, kteří vědí.

Diktatura nástrojů je nejhorším druhem diktatury.

Nejdůležitějšími zbraněmi revolucionářů je jejich odhodlání, svědomí, rozhodnutí jednat a individualita. Samotné zbraně jsou pouhé nástroje a jako takové by měly být neustále podrobeny kritickému zhodnocení. Je nezbytné rozvinout kritiku zbraní. Příliš často jsme svědky zbožštění samopalů a vojenské efektivity.

Ozbrojený boj se netýká pouze zbraní. Ty nemohou samy o sobě představovat revoluční dimenzi. Je nebezpečné redukovat komplexní realitu

IX

Do it yourself

Manuál „Bricoleur“

Je to snadné. Můžete to udělat sami. Sami nebo s několika soudruhy, kterým důvěřujete. Komplikované prostředky a dokonce ani rozsáhlé technické znalosti nejsou zapotřebí.

Kapitál je zranitelný. Vše, co potřebujete, je rozhodnost.

Spousty řečí nás otupují. Není to otázka strachu. Nebojíme se, jsme pouze stupidně přeplnění prefabrikovanými myšlenkami, od nichž se nemůžeme odtrhnout.

Každý, kdo se rozhodne vykonat nějaký čin, ještě není statečný člověk. Je to prostě člověk, který vyjasnil své myšlenky, uvědomil si, že je nesmyslné snažit se hrát roli, přidělenou mu nebo ji kapitálem v jeho představení. Plně uvědomělý, útočí s chladným odhodláním a v tomto skutku se realizuje jako lidská bytost. Realizuje se v radosti. Království smrti mizí před jeho očima. Dokonce i když vyvolává destrukci a hrůzu mezi šéfy, v jeho srdci a srdcích vykořisťovaných je radost a klid.

Revoluční organizace mají problém tomu porozumět. Vnucují model, reprodukcující realitu výroby. Kvantitativní předurčení produkce jim zabraňuje, aby podnikly jakýkoli kvalitativní krok na úroveň estetické dimenze radosti. Tyto organizace rovněž pohlížejí na ozbrojený útok v čisté kvantitativním světle. O cílech se rozhoduje v termínech frontální srážky.

Tímto způsobem může kapitál zvládnout jakoukoli nouzovou situaci. Může si dokonce dovolit luxus přijmout protiklady, zdůraznit spektakulární cíle a využít negativní efekty na výrobcích, aby rozšířil svůj spektakl. Kapitál přijímá střetnutí na kvantitativním poli, protože zde ví, jak odpovědět. Má monopol na pravidla a produkuje samotné řešení. Naopak, radost z revolučního aktu je nakažlivá a rozšiřuje se jak olejová skvrna. Hra se stává smysluplnou, když se odehrává v realitě. Tento smysl ale není krystalizován v modelu, který by ji shora ovládal. Rozpadá se na

drátem. Pokud se odmítnou podřídit alternativní formě řádu, jsou kriminalizováni. Jsou to jistě blázni! Je zakázáno odmítat iluzorní svět, v němž je skutečnost založena na iluzi a konkrétní na nereálném.

Kapitál řídí tento spektakl podle zákonů akumulace. Nic ale nemůže být akumulováno donekonečna. Dokonce ani kapitál. Kvantitativní proces jdoucí do absolutna je iluze, přesněji řečeno kvantitativní iluze. Šéfové to dokonale chápou. Vykořisťování nabírá různé formy a ideologické modely přesně proto, aby zajistilo tuto akumulaci kvalitativně různými způsoby, když už nemůže ve svém kvantitativním aspektu jít donekonečna.

Skutečnost, že celý proces se stává paradoxní a iluzorní, pro kapitál příliš mnoho neznamena, protože právě to udržuje nadvládu a stanovuje pravidla. Pokud musíme prodávat iluze jako realitu, protože se na tom vydělávají peníze, pak tedy pojedeme dál a nebudeme klást příliš mnoho otázek. Účet platí vykořisťování. Je tedy na nich, aby prohlédli ten trik a dostali strach poté, co poznají skutečnost. Pro kapitál je dobré když věci zůstávají takové jaké jsou, dokonce i když se zakládají na největší světové kouzelnické show.

Vykořisťování ve vztahu k tomuto podvodu cítí téměř nostalgii. Vyrůstli uvyklí svým okovům a přilnuli k nim. Občas se jim dostaví fantazie o fascinujících povstáních a krveprolití, ale pak se nechají unést řečmi nějakých nových politických vůdců. Revoluční politická strana rozšiřuje iluzorní perspektivu kapitálu až k obzorům, kam by nikdy sama nedosáhla. Kvantitativní iluze se rozšiřuje.

Vykořisťování se přidávají, sčítají se, činí závěry. Zuřivá hesla vyvolávají infarkty buržoazních srdcí. Čím větší počty, tím se vůdci arogantněji naparují a více požadují. Sepisují velké programy dobytí moci. Tato nová moc se připravuje, jak se roztáhne na zbytcích té staré. Bonaparte se usmívá v hrobě.

V řádu iluzí byly ovšem naprogramovány hluboké změny. Všechno se ale musí podřídit symbolu kvantitativní akumulace. Požadavky revoluce se zvyšují s tím jak rostou militantní síly. Sociální zisk který nahradil soukromý zisk, musí růst stejnou měrou. Kapitál tedy vstupuje do nové, iluzorní, spektakulární fáze. Staré potřeby se tlačí na povrch pod novými nálepkami. Bůh produktivity stále neohroženě vládne.

Jak dobré je počítat se. Pak se cítíme silní. Odborové svazy se počítají. Politické strany se počítají. Šéfové počítají sami. Takže my také. Jedna, dvě, Honza jde. Když přestaneme počítat, snažíme se ujistit, že

věci zůstanou takové, jaké jsou. Pokud se již nemůžeme vyhnout změně, provedeme ji, aniž bychom kohokoli vyrušili. Duchové se snadno vylekají.

Politika stále čas od času vystoupí do popředí. Kapitál občas vynalézá skutečně důmyslná řešení. Pak udeří sociální smír. Hřbitovní ticho. Iluze se rozšiřují až do té míry, že spektakl pohlcuje téměř všechny dostupné síly. Absolutní ticho. Pak se objeví chyby a monotónní scenérie. Nečekávaně se zvedne opona. Kapitalistická mašinerie se začne zadržávat. Znovu je objevena revoluční angažovanost. To se stalo v osmašedesátém, kdy všem málem vypadly oči z důlků. Všichni krajně zuřiví. Všude plakáty. Hory letáků a brožurek a novin a knih. Staré ideologické rozdíly se staví do útvarů jako cínoví vojáci. Dokonce i anarchisté znovuobjevují sami sebe a činí tak historicky, podle potřeb současnosti. Všichni jsou zpitoměli. Dokonce i anarchisté. Někteří lidé se probrali ze spektakulární dřímoty a když se rozkoukali a nabírali dech a spatřili anarchisty, řekli si: „Konečně někdo, ke komu se chci přidat“. Brzy si uvědomili svoji chybu. Ani zde se věci neodvály tak, jak by měly. A tak uprchli. Uzavřeli se sami do sebe. Rozpadli se. Přijali pravidla hry kapitálu. Pokud tak neučinili, byli vyhnáni, dokonce i anarchisty. Mašinerie z roku 68 vytvořila ty nejlepší úředníky nového technobyrokratického státu. Vytvořila ale také jejich protipóly. Proces kvalitativní iluze se stal zřejmým. Na jedné straně obdržel čerstvou mízu, aby vybudoval novou scénu komoditního spektaklu, na druhé straně došlo k chybě.

Do očí bijícím způsobem se ozřejmilo, že konfrontace na úrovni produkce je neefektivní. Převzmete továrny a pole a školy a sousedství a uveďte do nich samosprávu, prohlášovali staří revoluční anarchisté. Zničíte moc ve všech jejích formách, dodávali. Nedostali se ale až k jádru problému. Přestože si byli vědomi jeho vážnosti a rozsahu, raději ho ignorovali a vkládali své naděje do kreativní spontaneity revoluce. Mezitím ale chtěli udržet kontrolu nad produkcí. Cokoli se stane a jakékoli tvořivé formy může vyjadřovat revoluce, musíme převzít výrobní prostředky, trvali na svém. Jinak nás nepřítel na této rovině porazí. Začali tedy přistupovat na všemožné kompromisy. Skončili tím, že vytvořili další, ještě morbidnější spektakl.

Spektakulární iluze mají svá pravidla. Každý, kdo je chce řídit, se jich musí zastávat. Musí je znát a aplikovat je, přísahat na ně. První iluzí je, že produkce zahrnuje zcela vše. Pokud neprodukujete, nejste člověkem, revoluce zde není pro vás. Proč bychom měli tolerovat parazity? Měli bychom snad chodit do práce i za ně? Měli bychom se o jejich živobytí

na bezprostřední úrovni na potřebu, strukturovanou v rámci revolučního hnutí, potřebu, kterou by se všem analýzám a ospravedlněním tohoto světa nikdy nepodařilo vlastními silami nastolit. Touto potřebou je začít na nepřítel, vykořisťovatele a jejich sluhy. Pomalu dozrává uvnitř struktur hnutí. Hnutí se posune z defenzivní do útočné fáze až tehdy, když tato potřeba vyjde najevo. Analýzy a morální ospravedlnění jdou proti proudu směrem ke zdroji a nikoli po proudu, aby se připlety pod nohy těm, kteří vyšli do ulic. Existují po celá staletí systematického násilí, které kapitál páchal na vykořisťovaných. Nevycházejí ale nezbytně na světlo v úplně a použitelné formě. To by byla další racionalizace úmyslů, náš sen vnútit realitě model, který k ní nepatří.

Nechme kozáky přijít. Nepodporujeme reakční role, to není pro nás. Odmítáme přijmout dvojaké pozvánky kapitálu. Spíše než abychom stříleli své soudruhy nebo jeden druhého, je vždycky lepší zastřelit policajta. Jsou historická období, kdy věda existuje ve svědomí těch, kteří bojují. V podobných časech vůbec není zapotřebí vykladačů pravdy. Ta se vynořuje z věcí tak, jak jsou. Je to právě realita boje, co produkuje teorii. Zrození komoditního trhu značilo vytvoření kapitálu, přechod od feudálních forem produkce ke kapitalistickým. S přechodem produkce do její spektakulární fáze se komoditní forma rozšířila na všechno existující: lásku, vědu, pocity, svědomí apod.

Spektákl se rozšířil. Druhá fáze ale nepředstavuje, jak tvrdí marxisté, pokřivení té první. Je to úplně odlišná fáze. Kapitál pohlcuje všechno: dokonce i revoluci. Pokud se ta neodtrhne od modelu produkce, pokud si pouze dělá nároky na nucení alternativních forem, kapitalismus ji pohltí dovnitř komoditního spektaklu.

Pouze boj nemůže být pohlčen. Některé z jeho forem, krystalizující v přesných organizačních entitách, mohou skončit tak, že jsou zataženy do spektaklu. Když se ale odtrhnou od hlubokého významu, přisuzovaného kapitálem produkci, je to krajně obtížné.

V druhé fázi otázky aritmetiky a pomsty nedávají smysl. Zmínky o nich mají význam pouze jako metafory.

Iluzorní hra kapitálu (komoditní spektakl) musí být nahrazena skutečnou hrou ozbrojeného útoku proti ní za účelem zničení celého nereálného spektaklu.

VIII

Nebude žádná revoluce, dokud nepřijedou kozáci.

Coeurderoy

Hra je také nevyzpytatelná a protikladná vzhledem k logice kapitálu, který ji používá jako součást komoditního spektaklu. Osvojuje si dvojnáčnost, kterou nemá v sobě obsaženou. Tato dvojnáčnost pochází z iluzorní struktury kapitalistické výroby. Tímto způsobem se hra jednoduše stává pozastavením produkce, vsuvkou „míru“ do každodenního života. Hra se tak stává naprogramovaná a scénicky používaná.

Když se nachází mimo hájemství kapitálu, hra je harmonicky strukturovaná vlastním tvořivým impulsem a není propojená s tou či onou funkcí, vyžadovanou silou světa produkce, ale rozvíjí se autonomně. Pouze v této realitě je hra povzbuzující, poskytuje radost. Neuspává nešťastné pocity, vycházející z ran, utržených od vykořisťování, ale realizuje toto neštěstí v plné míře a dělá z něj účastníka na životní realitě. Tímto způsobem se staví proti lstem, použitým realitou smrti – dokonce prostřednictvím hry – k učinění pochmurnosti méně pochmurnou.

Ničitelé reality smrti bojují proti mytické vládě kapitalistických iluzí, vládě, která, přestože aspiruje na věčnost, se neustále pachtí v bahně nouzových řešení. Radost povstává ze hry destruktivní akce, z rozpoznání hluboké tragédie, kterou to implikuje a uvědomění síly nadšení, schopné vymést pavučiny smrti. Nejde o to stavět proti hrůze hrůzu, tragédii proti tragédii, smrt proti smrti. Je to konfrontace mezi radostí a hrůzou, radostí a tragédií, radostí a smrtí.

Zabít policistu není nezbytné, aby si člověk navlékl soudcovský talár spěšně vyčištěný od krve předchozích rozsudků. Soudy a rozsudky jsou vždy součástí spektaklu kapitálu, dokonce, i když to jsou revolucionáři, kteří je provádějí. Když je zabít policista, jeho odpovědnost není zvažována na zlatnických vahách, střet není otázkou aritmetiky. Neprogramujeme vizi vztahu mezi revolučním hnutím a vykořisťovateli. Reagujeme

starat stejně jako o své? Kromě toho nestanou se všichni tito lidé se svými vágními myšlenkami a nárokem na to, že budou dělat to, co je bude těšit, „objektivně“ užiteční kontrarevoluci? Dobrá, v tomto případě na ně rovnou zaútočíme. Víme, kdo jsou naši spojenci, s kým se chceme spojit. Pokud chceme zapůsobit, tak to udělejme vše najednou, organizovaně a v dokonalém pořádku a nikdo si už nebude moci dát nohy na stůl nebo chodit bez kalhot.

Zorganizujme svoje specifické organizace. Vycvičme aktivisty, kteří znají techniky boje na výrobních prostředcích. Výrobci udělají revoluci a my se budeme starat pouze o to, aby neudělali nic bláznivého.

Ne, toto všechno je špatně. Jak bychom byli schopni zabránit jim v chybování? Na spektakulární úrovni organizace existují lidé, kteří se dovedou ozvat mnohem hlasitěji, než my. A mají dostatek dechu. Boj na pracovišti. Boj za zachování pracovních míst. Boj za produkci.

Kdy prolomíme tento bludný kruh? Kdy se přestaneme honit za vlastním ocasem?

IV

Pokřivený člověk vždy najde zrcadlo, v němž bude krásný.

de Sade

Jakým šílenstvím je láska k práci!

Kapitálu se podařilo s velkým scénickým nadáním přesvědčit vykořisťované, aby milovali vykořisťování, oběšenec oprátku a otrok své okovy.

Tato idealizace práce dosud představovala smrt revoluce. Hnutí vykořisťovaných bylo narušeno buržoazní morálkou produkce, která je mu nejen cizí, ale rovněž protikladná. Není žádná náhoda, že prvním narušeným sektorem byly odbory, přesně kvůli důvěrné blízkosti správě spektaklu produkce. Nastal čas postavit proti pracovní etice estetiku ne-práce.

Proti uspokojování spektakulárních potřeb, vnucených konzumní společností, musíme postavit uspokojení přirozených potřeb člověka, viděných ve světle oné primární, zásadní potřeby: potřeby komunismu.

Tímto způsobem je odsunuto kvalitativní zhodnocení potřeb. Potřeba komunismu transformuje všechny ostatní potřeby a jejich tlak na člověka.

Lidská bída, následek vykořisťování, je považována za základ budoucího vykoupení. Křesťanství a evoluční hnutí v historii šly ruku v ruce. Musíme trpět, abychom dospěli do ráje nebo si osvojili třídní uvědomění, které nás dovede k revoluci. Bez pracovní etiky by marxistická koncepce „proletariátu“ nedávala smysl. Pracovní etika je ale produktem stejného buržoazního racionalismu, který buržoazii umožnil, aby dobyla moc.

Skrze předivo proletářského internacionalismu prosvítá korporativismus. Všichni bojují ve svém příslušném sektoru. Přinejlepším kontaktují sobě podobné v dalších zemích, prostřednictvím odborů. Monolitickým nadnárodním korporacím se staví monolitické internacionální odbory. Udělejme revoluci, ale zachraňme mašinérii, ten pracovní nástroj, mytický objekt, reprodukcující historickou ctnost buržoazie, nyní se nalézající v ruce proletariátu.

Rychle řekni NE předtím, než tě represe přesvědčí, že říkat ne postrádá smysl, že to je šílenství a že by jsi měl vzít zavděk pohostinností blázince.

Rychle zaútoč na kapitál, než jej pro tebe nová ideologie učiní svatým.

Rychle odmítni práci předtím než ti nějaký nový sofista znovu sdělí, že „práce tě osvobozuje“.

Rychle zahaj hru. Rychle se ozbroj.

Opevnění v tomto ideologickém brnění vycházíme do ulic. Zde vbíháme do reality boje, který je strukturován docela jinak, než stimuly, které nevstrojily do rámce naší analýzy. Jednoho krásného dne policie zahájí střelbu na pokojnou demonstraci. Struktura reaguje, soudruzi opětuji palbu, policisté padají. Proklatě! Byla to přece pokojná demonstrace. Zdegenerovala do individuální guerillové akce, což musela být provokace. Nic nemůže zajít za dokonalý rámec naší ideologické organizace, která není pouze „součástí“ reality, ale je „vší“ realitou. Cokoli mimo ní je šílenstvím a provokací. Supermarkety jsou ničeny, obchody, sklady potravin a zbraní jsou vyrabovány, luxusní auta jsou zapalována. Je to útok na komoditní spektakl v jeho nejzřetelnější formě. Nové struktury se posouvají tímto směrem. Náhle nabývají formy s pouze minimální nezbytnou strategickou orientací. Žádné zbytečné parádičky, žádné dlouhé analytické předpoklady, žádné komplexní podpůrné teorie. Útočí. Soudruzi se identifikují s těmito strukturami. Odmítají organizace, poskytující moc: rovnováhu, váhání, smrt. Jejich akce je kritika sebevražedného postoje těchto organizací typu počkejme-až-se-to-vyvrbí. Proklatě! To musela být provokace.

Dojde k rozkolu s tradičními politickými modely, který se stává kritikou samotného hnutí. Ironie se stává zbraní. Neuzavřena v učencově pracovně, ale v masách, na ulicích. Nejen sluhové šéfů, ale také revoluční vůdci z daleké i nedávné minulosti se následkem toho ocitají v obtížích. Mentalita šéfů na vedlejší úvazek a vůdcovských skupin rovněž prochází krizí. Proklatě. Jediná legitimní kritika je ta, vedená proti šéfům, která musí být v souladu s pravidly, stanovenými historickou tradicí třídního boje. Kdokoli se odchýlí od svatých písem, je provokatér.

Lidé jsou unaveni mítinky, klasickými autory, bezúčelnými demonstracemi, teoretickými diskusemi s nekonečnými hádkami, nekonečným rozlišováním, monotónností a ubohostí jistých politických analýz. Spíše se raději milují, kouří, poslouchají hudbu, jdou na procházku, spí, smějí se, hrají, zabíjejí policajty, mrzačí žurnalisty, zabíjejí soudce, vyhazují do vzduchu kasárna. Proklatě! Boj je legitimní jen tehdy, když je srozumitelný vůdcům revoluce. Jinak existuje riziko, že situace se vymkne jejich kontrole, muselo dojít k provokaci.

Rychle, soudruhu, zastřel policajta, soudce a šéfa. Okamžitě, než ti v tom zabrání nová policie.

Dědic revoluce je předurčen, aby se stal konzumentem a hlavním hercem kapitalistického spektaklu zítřka. Idealizována na rovině střetu jako ten, kdo bude těžit z jeho výsledků, revoluční třída mizí v idealizaci produkce. Když je vykořisťovaný uzavřen ve své třídě, všechny prvky spektaklu již existují, přesně tak, jako existují pro třídu vykořisťovatelů.

Jediný způsob, jak vykořisťovaný může uniknout globalizujícímu projektu kapitálu, spočívá z odmítnutí práce, produkce a politické ekonomie.

Odmítnutí práce ale nesmí být směřováno s „nedostatkem práce“ ve společnosti, která je na ní založená. Marginalizovaní hledají práci. Nenačázejí ji. Jsou vytlačováni do ghett. Jsou kriminalizováni. A to všechno se stává součástí managementu produktivního spektaklu jako celku. Výrobci a nezaměstnaní jsou pro kapitál rovnocenně nezbytní. Rovnováha je však křehká. Protiklady vyvřou na povrch a vyvolají různé krize a v tomto kontextu se odehrává revoluční intervence.

Odmítnutí a destrukce práce je tedy ujištěním se o potřebě ne-práce. Toto ujištění, že člověk se může reprodukovat a objektivizovat v ne-práci prostřednictvím různých lákadel, které v něm stimuluje. Idea zničení práce je absurdní, pokud je nahlížena z hlediska pracovní etiky. Ale jak? Tolik lidí hledá práci, je tolik nezaměstnaných a vy mluvíte o zničení práce? Objevuje se ludditský přízrak a odstraňuje všechny revolucionáře-kteří-přece-přečetli-všechna-klasická-díla. Rigidního modelu frontálního útoku na kapitalistické síly se nesmí nikdo dotknout. Všechna selhání a utrpení minulosti jsou bezvýznamná; a stejně tak stud a zrada. Vpřed soudruzi, přijdou lepší zítřky, znovu vzhůru!

Postačilo by poukázat, jaká koncepce „volného času“, dočasného přerušení práce, je dnes prosazována, aby vystrašila proletáře k návratu do stagnující atmosféry třídních organizací (politických stran, odborových svazů a klientských organizací). Spektákl, nabízený byrokratickými organizacemi volného času, je úmyslně uzpůsoben, aby potlačil i tu nejplodnější představivost. Není to nic více, než ideologická zástěrka, jeden z mnoha nástrojů totální války, vytvářející spektakl jako celek.

Potřeba komunismu transformuje vše. Prostřednictvím potřeby komunismu se potřeba ne-práce posouvá od negativního aspektu (opozice k práci) k pozitivnímu: úplně dispozici jednotlivce sebou samým, možnosti vyjadřovat se naprosto svobodně, odtrhnout se od všech modelů, dokonce i těch, považovaných za základní a nezbytné, jako například model produkce.

Revolucionáři jsou ale svědomití lidé a obávají se odtrhnout od všech modelů a už vůbec ne od modelu revoluce, představujícího překážku plného uskutečnění toho, co sám opravdu znamená. Obávají se, že by se mohli octnout bez životní role. Už jste někdy potkali revolucionáře bez revolučního projektu? Projekt, který je dobře definovaný a jasně prezentovaný masám? Jaký asi druh revolucionáře by byl ten, který by si nárokoval zničení tohoto modelu, tohoto obalu, těchto samotných základů revoluce? Útokem na koncepty jako je kvantifikace, třída, projekt, model, historický úkol a podobné další staré záležitosti, by riskoval, že by neměl co na práci, musel by jednat v realitě, měřit věci jako všichni ostatní. Podobně jako miliony dalších, kteří budují revoluci den za dnem, aniž by čekali na známky osudové křižovatky. K tomu ovšem potřebujete odvahu.

S pevnými modely a malými kvantitativními hrami zůstáváte v říši nereálna, iluzorního projektu revoluce, rozvedení spektaklu kapitálu.

Zrušením produkční etiky vstupujete přímo do říše revoluce.

Je obtížné dokonce hovořit o takových věcech, protože zmiňovat se o nich na stránkách pojednání nedává smyslu. Omezit tyto problémy na úplnou a konečnou analýzu by znamenat nepochopit oč běží. Nejlepší by byla neformální diskuse, schopná osvětlit jemnou hru slov.

Je skutečným protimluvem hovořit o radosti vážně.

hlediska, například úplné a konečné eliminace veškeré moci, tak tyto kategorie pozbudou význam.

Tím, že se posuneme do „neprostoru“ utopie, převrhneme etiku práce a zvrátíme ji do přítomné radosti ze seberealizace, octneme se ve struktuře, mající daleko k historickým formám organizace.

Tato struktura se kontinuálně proměňuje, takže se vyhýbá krystalizaci. Je charakterizována sebeorganizací výrobců na pracovišti a sebeorganizací boje proti práci. Nikoli převzetí výrobních prostředků, ale odmítnutí produkce v rámci neustále proměnlivých organizačních forem.

To samé platí v případě nezaměstnaných a pracujících na částečné úvazky. Stimulovány nudou a odcizením, objevují se nové struktury na bázi sebeorganizace. Vnesení cílů, naprogramovaných a vnučených vnější organizací, by zabilo celé hnutí a přiřadilo jej ke komoditnímu spektaklu.

Většina z nás je spjata právě s takovou myšlenkou revoluční organizace. Dokonce i anarchisté, odmítající autoritářské organizace, jí nepohrdnou. Na této bázi všichni přijímáme ideu, že na protikladnou realitu kapitálu můžeme zaútočit podobným způsobem. Číníme tak, protože jsme přesvědčeni, že tyto prostředky jsou legitimní a objevují se na stejném bojišti, na kterém se nachází i kapitál. Odmítáme připustit, že ne všichni se mohou dívat na věci tak, jako my. Naše teorie je identická s praxí a strategií našich organizací.

Rozdílů mezi autoritáři a námi je mnoho. Všechny se nicméně hroubí před společnou vírou v historickou organizaci. Anarchie bude dosaženo pomocí práce těchto organizací (podstatné rozdíly se objevují pouze v metodách přístupu). Tato víra ale naznačuje něco velice důležitého: nárok celé naší racionalistické kultury na vysvětlení reality progresivním způsobem. Tato kultura se zakládá na myšlence, že historie je nezvratná a také na analytických schopnostech vědy. Všechno nás nutí pohlížet na současnost jako okamžik, v němž se všechny minulé snahy setkávají v kulminačním bodě boje proti temným silám (kapitalistickému vykořisťování). Následně docházíme k přesvědčení, že jsme pokročili dále než naši předchůdci, že jsme schopni vypracovat a uskutečnit v praxi teorie, oplývající organizačními strategiemi, představujícími shrnutí všech zkušeností z minulosti. Všichni, kteří odmítají tuto interpretaci, se automaticky ocitají mimo realitu, která podle definice znamená historii, pokrok a vědu. Kdokoli odmítá takovou realitu, je ahistorický, protipokrokový a nevědecký. Odsouzen bez možnosti odvolání.

Revoluční hnutí bude muset rovněž vybojovat jeho bitvy. Nejen tradiční bitvy proti kapitálu, ale také nové, proti sobě samému. Nuda na nás útočí zevnitř, způsobuje úpadek, dusí nás, způsobuje neobyvatelnost.

Opusťme ty, kteří mají rádi spektakl kapitalismu. Ty, které plně uspokojuje sehrávání svých rolí až do konce. Tito lidé si myslí, že reformy skutečně mohou něco změnit. Více než co jiného je to ale ideologická zástěrka. Sami velmi dobře vědí, že drobné modifikace jsou jedním z pravidel systému. Pro kapitál je užitečné čas od času provést nutné opravy.

Pak zde máme revoluční hnutí, v němž nechybí ti, kteří slovně útočí na moc kapitálu. Tito lidé způsobují značný zmatek. Přicházejí s velkými prohlášeními, ale už na nikoho nedělají dojem, a nejméně na kapitál, který je vychytrale používá na nejdělikátnější část svého spektaklu. Když potřebuje sólistu, tak na scénu vpustí jednoho z těchto umělců. Výsledek je politováníhodný. Pravda je, že tento spektakulární komoditní mechanismus může být zlomen pouze úderem přímo v říši kapitálu, v jeho koordináčních centrech, přímo v samotném jádru produkce. Jen pomyslete na tu velkolepou explozi radosti, na velký tvořivý krok vpřed, na ten mimořádně nezacílený cíl.

Složitě pouze je zasáhnout do mechanismů kapitálu radostně, pod symboly života. Ozbrojený boj je často symbolem smrti. Nikoli protože přináší smrt šéfům a jejich sluhům, ale protože sám chce nastolit struktury říše smrti. Pojat odlišně ovšem může představovat skutečnou radost z akce, schopnou rozbít strukturální podmínky, uvalené komoditním spektaklem, jako například vojensky organizovanou stranu, dobytí moci, předvoj.

To je další nepřítel revolučního hnutí. Nepochopení. Odmítnutí rozpoznat nové podmínky konfliktu. Setrvání na vnucování modelů minulosti, které se staly součástí komoditního spektaklu.

Ignorování nové revoluční reality vede k nedostatečnému teoretickému a strategickému vědomí o revolučních schopnostech samotného hnutí. Nepostačuje říci, že máme nepřátele tak blízko na dosah, že je nezbytné okamžitě zasáhnout, aniž bychom se zdržovali otázkami teoretické podstaty. To pouze zakrývá neschopnost postavit se nové realitě hnutí a vyhnout se chybám minulosti, způsobujícím závažné následky v přítomnosti. Toto odmítnutí plodí všechny možné racionalistické politické iluze.

Kategorie jako pomsta, vůdci, politické strany, předvoj, kvantitativní růst – něco znamenají pouze v dimenzích této společnosti a takové vyznění podporuje přetrvání moci. Když se zadíváte na věci z revolučního

V

Letní noci na člověka dopadají. V malých pokojích se špatně spí. Přišel Úsvit gilotiny.

Zo d'Axa

Vykořisťování rovněž nacházejí čas na hry. Jejich hry ale nejsou radost. Jsou makabrozním rituálem. Očekáváním smrti. Přerušením práce, aby se zmenšil tlak nashromážděného násilí během produkční aktivity. V iluzorním světě komodit je hra rovněž iluzí. Představujeme si, že si hrajeme, zatímco provádíme jen monotónní opakování rolí, přisouzených kapitálem.

Když si uvědomíme proces vykořisťování, první věcí, kterou pocítíme, je smysl pro pomstu, až tou poslední je radost. Na osvobození pohlížíme jako vyrovnání rovnováhy, narušené zlým kapitalismem, nikoli jako příchod světa hry, který zaujme místo světa práce.

To je první fáze útoku na šéfy. Fáze okamžitého uvědomění. Uderí nás do očí okovy, bič, vězeňské zdi, sexuální a rasové bariéry. Vše musí být zbořeno. Udeříme tedy na nepřátele, abychom je donutili nést tíhu vlastní odpovědnosti.

Během noci guillotiny jsou položeny základy nového spektaklu. Kapitál znovu nabírá dech: nejprve se budou kutálet hlavy šéfů, pak revolucionářů.

Je nemožné udělat revoluci jen s gilotinou. Pomsta je předsň moci. Každý, kdo se chce mstít, vyžaduje vůdce, aby ho dovedl k vítězství a obnovil narušenou spravedlnost. Kdokoli křičí po odvetě, chce si přisvojit to, co mu bylo ođnato. Právo nejvyšší abstrakce, přivlastňování nadhodnoty. Svět budoucnosti musí být ten, kde vše funguje. Skvělé! Právě jsme uvalili otroctví na všechny s výjimkou těch, kteří se starají aby fungovalo a kteří se právě z tohoto důvodu stanou novými šéfy.

Šéfové musí každopádně „zaplatit“ za své zlé skutky. Výborně! Vneseme do revoluce křesťanskou etiku hříchu, posledního soudu a vykoupení. Stejně jako koncepce „dluhu“ a „odplaty“, zřetelně kupeckého původu.

To všechno je součástí spektaklu. Dokonce i když to není spravováno přímo mocí, může jí to být snadno převzato. Výměna rolí je jedna z dramatických technik.

V jistý moment třídního boje možná bude nezbytné zaútočit pomocí zbraní pomsty a trestu. Hnutí nemusí mít k dispozici žádné jiné a bude to tedy chvíle pro gilotinu. Revolucionáři si ale musí být vědomi omezení takových zbraní. Neměli by zrazovat sami sebe nebo jiné.

V paranoidním rámci racionalizujícího stroje jako kapitalismu se koncepce pomstychtivé revoluce může dokonce stát samotnou součástí nestále se přizpůsobujícího spektaklu. Produkční hnutí se zdá přicházet díky požehnáním ekonomické vědy, ale ve skutečnosti je založeno na iluzorní antropologii separace úkolů.

V práci nespočívá žádná radost, dokonce i když je samosprávně řízena. Revoluce nemůže být zredukována na pouhé zreorganizování práce. Na to opravdu ne. Není žádná radost v obětování se, smrti a pomstě. Stejně tak nespočívá radost v rozpočítávání se. Aritmetika je negace radosti.

Každý, kdo touží žít, neprodukuje smrt. Přechodné akceptování gilotiny vede k její institucionalizaci. Zároveň ale každý kdo miluje život, se neobjímá se svým vykořisťovatelem. Činit tak by znamenalo postavit se proti životu ve prospěch přinášení obětí, sebe-trestání, práce a smrti.

Na hřbitově práce staletí vykořisťování nahromadila vysokou horu pomsty. Na vrcholku hory nedočkavě poposedávají vůdci revoluce. Studují jakým nejlepším způsobem by z ní mohli těžit. Pobízení k pomstě by prospívalo zájmům této nové mocenské kasty. Symboly a vlajky. Slogany a komplikované analýzy. Ideologický aparát učiní vše, co bude nezbytné.

Umožňuje to právě etika práce. Kdokoli nachází potěšení v práci a chce převzít výrobní prostředky, nechce, aby se věci slepě ubíraly kupředu. Z vlastní zkušenosti ví, že šéfové mají na své straně silnou organizaci, zajišťující funkčnost vykořisťování. Myslí si, že stejně silná a dokonalá organizace naopak umožní osvobození. Udělejte vše, co je ve vašich silách, produktivita musí být udržena za jakoukoli cenu.

Ach jaký podvod. Pracovní etika je křesťanská etika obětování, šéfovská etika, díky níž se s hroznou pravidelností masakry historie odehrávají jeden po druhém.

Tito lidé nemohou pochopit, že by bylo možné vůbec neprodukovat nějakou nadhodnotu, což jednoduše můžeme odmítnout. To, že je možné utvrdit se ve vůli neprodukovat a tak bojovat jak proti šéfovským eko-

VII

Život je tak nudný, není co dělat kromě toho utratit celý plat za nejnovější sukni nebo košili. Bratři a sestry, jaké jsou vaše skutečné tužby? Sedět v kavárně, vyhlížet nepřítomně, prázdně a znuděně a popíjet nějakou kávu bez chuti? Nebo to vyhodit do vzduchu nebo podpálit?

Angry Brigade

Velký spektakl kapitálu nás pohltit úplně celé. Jsme chvíli herci a chvíli diváci. Měníme role a buď na někoho zíráme s otevřenými ústy nebo způsobujeme, že jiní zírají na nás. Myslíme si, že jdeme na královský ples, ale přitom se jedná o vesnickou tancovačku. Princovo kouzlo nás zbavilo kritického vědomí. Nyní musíme hrát tuto hru. Přinejmenším do půlnoci.

Hnacími silami revoluce jsou stále bída a hlad. Kapitál ale rozšiřuje svůj spektakl. Chce na scéně nové herce. Největší spektakl, který nás bude stále překvapovat. Ještě složitější, lepší a lépe organizovaný. Noví klauni jsou připraveni vystoupat do světla ramp. Budou zkroceny nové druhy divokých šelem.

Stoupenci kvantity, milovníci aritmetiky, budou první kdo se připojí a budou oslepeni září světla a potáhnou sebou masu nezbytnosti a ideologie vykoupení.

Jednou věcí, které se ale nikdy nebudou moci zbavit, bude jejich vážnost. Největším nebezpečím, kterému budou čelit, bude smích. Ve spektaklu kapitálu je radost smrtící. Všechno je pochmurné a v pohřební náladě, všechno je vážné a spořádané, všechno je racionální a naprogramované, přesně kvůli tomu, že všechno je falešné a iluzorní. Za krizemi, za prohlubujícími se problémy zaostalosti, za bídou a hladem se skrývá poslední boj, který bude muset být sveden kapitálem, rozhodující boj, a to je boj proti nudě.

Hledání radosti je tedy aktem naší vůle, rozhodným odmítnutím pevných podmínek a hodnot kapitálu. První z těchto odmítnutí se týká přesvědčení, že práce má hodnotu. Hledání radosti může nastat pouze ve formě hledání hry.

Hra tedy znamená něco jiného, než zač jsme uvyklí ji považovat v dimenzi kapitálu. Hra, která se staví proti odpovědnosti života, je ale podobně jako věčné nicnedělání umělou, pokřivenou představou toho, čím ve skutečnosti je. V současné fázi konfliktu a relativním sevření boje proti kapitálu hra není „zábavou“, ale zbraní.

Podivným úradkem ironie se role obrací. Pokud je život něčím vážným, pak smrt je iluzí v tom smyslu, že dokud žijeme, neexistuje. Nyní, v hájemství smrti, tj. pod vládou kapitálu, odpírajícího nám samotnou existenci jako lidských bytostí a redukcí nás na „věci“, se zdá být něčím velice vážným, metodickým a disciplinovaným.

Výbuchy přivlastňování, jeho etická rigoróznost, posedlost kapitálu „činností“, to všechno zastírá velkou iluzi: totální prázdnotu komoditního spektaklu, zbytečnost nekonečné akumulace a absurditu vykořisťování. Obrovská vážnost světa práce a produktivity tedy skrývá pouze totální nedostatek vážnosti.

Právě naopak, odmítnutí této stupidní práce, hledání radosti, snů a utopie ve své deklarované „nevážnosti“, skrývá tu nejvážnější věc v životě: odmítnutí smrti.

Fyzická konfrontace se hrou kapitálu může nabýt různých forem dokonce i na této straně zdi. Mnoho věcí se může odehrát „hravě“, ale většinu věcí činíme velice „vážně“, s nasazenou maskou smrti, kterou jsme si vypůjčili od kapitálu. Hra je charakterizovaná životním impulsem, který je neustále nový a proměnlivý. Pokud budeme jednat tak, jako bychom hráli, dále nabijeme naše činy právě tímto impulsem. Osvobodíme se od smrti. Hra způsobuje, že se cítíme naživu. Poskytuje nám radost ze života. V onom jiném modelu hraní děláme všechno, jakoby to byla povinnost, jako bychom to „museli“ dělat.

Právě v této stále nové radosti ze hry, zcela protikladně k odcizení a šílenství kapitálu, jsme schopni rozpoznat radost. Zde leží možnost odseknout se od starého světa a identifikovat s novými cíli a jinými hodnotami a potřebami. Dokonce i kdybychom nepovažovali radost za hlavní cíl člověka, je to nepochybně privilegovaná dimenze, činící srážku s kapitálem skutečně odlišnou, pokud do ní jdeme opravdu vědomě.

nomickým strukturám, tak proti těm ideologickým, prostupujícím celým světem západního myšlení.

Je zásadní porozumět skutečnosti, že pracovní etika je základem kvantitativního revolučního projektu. Argumenty proti práci by byly nesmyslné, pokud by byly předkládány revolučními organizacemi s jejich logikou kvantitativního růstu.

Nahrazení pracovní etiky estetikou radosti by neznamenal konec života, jak se domnívá mnoho vystrašených soudruhů. Na otázku „Co budeme jíst?“ můžeme zcela jednoduše odpovědět „To, co si vyprodukujeme“. Produkce už ale nebude dimenzí, ve které se člověk determinuje, ale přejde do sféry hry a radosti.

Můžete produkovat jakoby oddělení od přirozenosti, ale pak se k ní můžete spojit a výroba se stane samotnou přirozeností. Bude možné zastavit produkci v jakoukoli chvíli, když bude dost. Nekontrolovatelná bude pouze radost. Síla neznámá civilizovaným larvám, zalidňujícím naši éru. Síla, tisíckrát zmnohonásobující tvořivý impuls revoluce.

Společenské bohatství komunistického světa se neměří pomocí akumulace nadhodnoty, dokonce i když by ji spravovala menšina, nazývající sama sebe politickou stranou proletariátu. Tato situace reprodukuje moc a popírá samotnou podstatu anarchie. Komunistické sociální bohatství přichází z potenciálu života, objevujícího se po revoluci.

Kvalitativní, nikoli kvantitativní akumulace, musí nahradit kapitalistickou akumulaci. Revoluce života zaujímá místo pouhé ekonomické revoluce, produktivní potenciál přebírá místo krystalizované produkce, radost nastupuje místo spektaklu.

Odmítnutí spektakulárního trhu kapitalistických iluzí vytvoří jiný druh výměny. Směrem od fiktivní kvantitativní výměny ke skutečně kvalitativní. Oběh zboží se nebude zakládat na objektech a jejich iluzionistickém zvěcnění, ale na smyslu, který tyto objekty mají pro život. A musí to být živoucí smysl, nikoli mrtvý. Tyto objekty budou tedy omezeny na přesnou chvíli, ve které budou vyměňovány a jejich význam se bude lišit podle situací, v nichž k tomu bude docházet. Stejný objekt bude moci mít zásadně odlišné „hodnoty“. Bude personifikován. Nic co by mělo něco společného s produkcí, jak jí dnes známe v dimenzi kapitálu. Samotná výměna bude mít odlišný význam, nahlížena prostřednictvím odmítnutí neomezené produkce.

Neexistuje nic takového jako osvobozená námezdní práce. Není nic takového jako integrovaná práce (manuální s intelektuální). Co existuje,

je dělba práce a prodávání pracovní síly, tj. kapitalistický svět produkce. Revoluce je negací práce a ujištěním se o radosti. Jakýkoli pokus nastolit myšlenku práce, „férové práce“, práce bez vykořisťování, „samosprávné“ práce, kde vykořisťování si znovu přisvojují celý produktivní proces bez vykořisťování, je mystifikací.

Koncepce samosprávné produkce je platná pouze jako jedna z forem boje proti kapitalismu a ve skutečnosti nemůže být oddělena od myšlenky samosprávy boje. Pokud boj vyhasne, samospráva se stává sotva něčím více, než samosprávou vlastního vykořisťování. Pokud je boj vítězný, samospráva produkce se stává nadbytečnou, protože po revoluci je produkční organismus nadbytečný a kontrarevoluční.

VI

Dokud sami házíte, všechno vypadá dovedně a lehce vítězíte; ale když se rázem octnete v roli toho, kdo chytá míč, který na vás hází vaše věčná spoluhráčka, přímo na vás, se vsí silou, v jednom z oněch oblouků velkých božských stavitelů mostů: teprve tehdy budete schopni pocítit sílu nikoli vlastní, ale sílu světa.

Rilke

Všichni věříme, že jsme zažili radost. Každý z nás věří, že alespoň jednou v životě byl šťastný. Tento prožitek radosti ale vždy byl pasivní. Stalo se, že jsme se bavili. Po radosti nemůžeme „toužit“ stejně jako nemůžeme přinutit radost, aby se sama dostavila podle naší vůle.

Veškerá tato separace mezi námi a radostí závisí na tom že jsme separováni sami od sebe, rozpolcení vedví procesem vykořisťování.

Pracujeme celý rok, abychom dosáhli „radosti“ z dovolené. Když přijde její čas, cítíme se „povinni“ se „radovat“ ze skutečnosti, že jsme na dovolené. Forma mučení jako každá jiná. To samé se týká víkendů. Hrozného dne. Vypelichaná iluze volného času nám ukazuje prázdnotu obchodnického spektaklu, ve kterém žijeme.

Stejný prázdňý pohled civí z poloprázdné sklenice, televizní obrazovky, fotbalového zápasu, dávky heroinu, filmového plátna, dopravní zácpy, neonových světél nebo paneláků, které dovršily zabití prostoru.

Hledat „radost“ v hlubinách jakéhokoli z různých recitálů kapitalistického spektaklu je čisté šílenství. Je to ale přesně, co kapitál chce. Zkušenost s volným časem, naprogramovaným našimi vykořisťovateli, je smrtící. Donutí vás, abyste chtěli jít zpátky do práce. Před zdánlivým životem jeden nakonec dává přednost jisté smrti.

Z racionálních mechanismů kapitalistického vykořisťování na nás nemůže dosáhnout žádná radost. Radost nemá pevně stanovená jasná pravidla. Věc se má tak, že musíme být schopni toužit po radosti. Jinak jsme ztraceni.